

ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СВЯТОГО ІВАНА ПАВЛА ІІ

УДК 27-18:272-732.2-284 Іван Павло ІІ

DOI: <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2021.16.8>

ТЕОЛОГІЧНИЙ ПЕРСОНАЛІЗМ У ПРАЦЯХ ІВАНА ПАВЛА ІІ

Юрій МАКСИМ'ЮК

*Івано-Франківський богословський університет імені св. Івана Золотоустого,
кафедра богослов'я,
вул. Софрона Мудрого 22, м. Івано-Франківськ, 76019, Україна,
e-mail: juramax31@gmail.com*

У статті аналізується богословські засади персоналізму у спадщині Івана Павла ІІ. Розкриваються фундаментальні принципи до розуміння природи людини, її пізнання у контексті теологічної історії спасіння.

Ключові слова: *особистість, пізнання, людина, персоналізм.*

In the floor analysed theological principles of personaliti in the inheritance of John Paul II. Fundamental principles open up to understanding of nature of man, his cognition, in the context of theology history of rescue.

Key words: *personaliti, cognition, man, personality.*

Спадщина Папи Римського Івана Павла ІІ (1978–2005 рр.) посідає вагоме місце у розвитку філософської та богословської парадигми католицизму, а саме продукує гуманістичну спрямованість, визначеність особистості як первинної творчої реальності і є вищою цінністю буття, втілюючи і утверджуючи свої філософські ідеї та погляди протягом свого життя та духовної діяльності.

XX століття – століття чисельних воєн, які відзначались жорстокістю і масовим знищенням людей. Іван Павло ІІ, одним з пріоритетних завдань поставив боротьбу за зміцнення миру на Землі, роззброєння, підвищення цінності людського життя. В його особі був не тільки Глава Вселенської Церкви, видатний релігійний і суспільно–політичний діяч, але й оригінальний, самобутній високопрофесійний філософ.

Прихід до філософії Кароля Войтили відбувся з одного боку, через релігійний досвід, а з іншого – через літературу, включаючи велику польську літературу романтичної епохи, а саме таких філософських поетів, як А. Міцкевич, Ю. Словацький та Ц. Норвід. Отже, джерелами його філософського мислення були література і віра. Але віра особлива, така, що формувалась на початку його особистісного становлення завдяки зустрічі з самородним містиком Яном Тирановським.

Головну увагу своїх філософських пошуків Іван Павло ІІ зосереджує на філософській антропології та етиці. У багатьох найвидатніших мислителів

світу філософські ідеї втілюються і підтверджуються усім їхнім життям. Такою постаттю залишиться в історії та в наших душах Кароль Войтила – людина–епоха, чиє історичне значення для людства поки що важко осягнути в усій глибині. Його зверненість до особи у філософських роздумах реалізувалася і втілювалася в усій його життєдіяльності; головним питанням його філософських роздумів були не відсторонено–абстрактні метафізичні сутності, а сама людина, неповторна особа в її унікальному, конкретному бутті.

Філософські ідеї щодо розуміння сутності людини Івана Павла II відобразив у таких фундаментальних працях про людину, як «Особа і вчинок», «Любов і відповідальність», «Віра і розум» а також великій кількості філософських статей, об'єднаних етичною і персоналістичною проблематикою.

Папа Іван Павло II виділяє два фундаментальні принципи (підходи) до вивчення та розуміння природи людини в історії розвитку філософської думки. Під першим – космологічним – він розуміє намагання пізнати людину «ззовні» як об'єкт, розглядаючи її природу і життя з позицій подібності людини до решти світу. Тут людина розглядається як структурний елемент всесвіту, як один із предметів світу, видимо і фізично приналежний до нього.

Почавши розвивати персоналізм у рамках католицької філософії, Іван Павло II згодом обрав переважно теологічний ракурс розгляду особистості. «Розробляючи проблему особистості, – відзначав він в своїй книзі «Особистість та вчинок», – я усвідомлюю, що філософська проблематика її має величезне значення також для теології... Значення персоналістичної проблематики для теології дуже актуально,...тому я трактую теперішню роботу як спробу розгляду проблем особистості на основі теології»¹. У той же час, говорячи про співвідношення філософії й теології, він визнає, що вони «постійно перетинаються й доповнюють один одного»². Теологічний персоналізм Войтили – це по суті загальна теологічна настанова, або інтерпретаційна модель, в якій «земля» й «небо», тобто матеріальний і духовний світи розглядаються крізь призму людини. Центральною категорією теологічного персоналізму оголошується «особистість». Виходячи з неотомістської традиції, що проголошує людину «непізнаваним буттям», К.Войтила відзначає, що особистість, як вище вираження людини, «є ще більшою таємницею, чим homo sapiens»³. Проте, окремі сторони особистості можуть бути встановлені за допомогою раціонального пізнання. У дефініції

¹ Папа Римский Иоанн Павел II. Личность и поступок [пер. с англ. А.М. Фроловский] // Сочинения в 2–х т. Т.1. — М., Изд-во Францисканцев, с.39.

² Покликання і місія мирян. Після доктринального апостольського повчання святішого отця Івана Павла II. – Львів: Місіонер, 1998, с. 18.

³ Папа Римский Иоанн Павел II. Личность и поступок [пер. с англ. А.М. Фроловский] // Сочинения в 2–х т. Т.1. — М., Изд-во Францисканцев, с. 39.

К. Войтили особистість виступає як «індивідуальне буття, наділене розумною природою»⁴.

Ісус як одвічне Слово–Логос виступає в якості основного критерію становлення й визначення особистості. В триєдиному Богові Понтифіка передусім цікавить особистість Христа й факт його втілення. Саме через особистість Христа можна зрозуміти велич людської особистості, її справжнє покликання і мету життя. Розвиваючи цей бік теології, який називається христологією, Войтила стверджує, що в акті боговтілення здійснюється «особистісне злиття двох центрів в одну особистість при збереженні їх різної (людської й божественної) природи. Бог виявляється в центрі буття власне як людина. Завдяки цьому людина опиняється в центрі видимого світу не тільки як мікрокосмос, але і як Людина–Бог»⁵.

Особливістю вчення К. Войтили про смисл людського життя є переконання у тому, що християнство відкриває в людській особистості нові сховані «шари», рівні, а також нові форми її активності, за допомогою яких формується досконала особистість. Насамперед, християнство відкриває природну й надприродну глибини містичної складової особистості людини. Нові «шари» особистості проявляються тоді, коли на основі таких критеріїв, як структура, існування й діяльність людини співвідносяться Христос і людська особистість. На перший погляд, такий підхід носить обмежений характер, адже не будь–яку людську особистість можна розглядати через Особистість Христа, а лише особистість християнина. Та, насправді, запевняє Іван Павло II, факт боговтілення має онтологічний характер, а відтак стосується всіх людей: як віруючих, так і невіруючих, як християн, так і тих, хто сповідує інші релігії. У нижченаведених цитатах: «У таємниці втілення людина відкривається як жива подоба Бога–Сина»; «Не можна зрозуміти людину без Христа» говориться про людину взагалі, а не тільки про християнина⁶. Хоча, безумовно, на останнього покладена більша відповідальність і місія, аніж на інших. Особистість християнина в інтерпретації Івана Павла II відрізняється від звичайного людського індивіда. Справа в тому, що зустріч людини з Богом стає можливою лише на рівні людини–особистості. Крім того, тільки маючи статус «особистості християнина», людина може бути наділена трьома функціями Христа: священницької, пророчої та царської. Виконуючи функцію священника, християнин посвящає Богові себе й увесь світ, який він прагне перетворити у хвалу Всевишнього. Пророчої функцією він «відкриває» Бога для себе й для інших. У царській функції він розвиває свою волю, досконалість, совість, зміцнює своє панування над матеріальним світом. Будучи справжньою, особистість християнина завдяки причетності до Христу наділяється

⁴ Войтила Кароль. Людина, пастор, поет: [Вибрані поезії]: Пер. С.О. Шевченка / Упоряд. В. Смаца та С. Шевченка. – Львів: Каменяр, 2001, с. 26.

⁵ Иоанн Павел II. Верую в Бога Отца Всемогущего Творца. – М.: Католический колледж им. св. Фомы Аквинского, 1998, с. 211.

⁶ Иоанн Павел II. Верую в Бога Отца Всемогущего Творца. – М.: Католический колледж им. св. Фомы Аквинского, 1998, с. 242.

здатністю вести діалог не тільки з Логосом, а й з представниками інших релігій й атеїстами. На християнині лежить набагато більша, ніж на нехристиянах, відповідальність за себе, за свої вчинки, особливо моральні, за сім'ю, культуру, відносини в суспільстві, за мир на землі⁷.

Проблему особистості папа Іван Павло II розглядає не лише з позицій філософського аналізу її внутрішнього світу, але й також у контексті теологічної історії спасіння. Для того, щоб стати особистістю, відзначає мислитель, людина має потребу в матерії, просторі, часі й історії, а також у вищій рятівній силі. Земна історія й світ сприяють розвитку та самовдосконаленню особистості. Але лише завдяки Христу, його жертві стає можливою зустріч людини із Божественною Особистістю, а відтак (потенційно) і спасіння душі, що є вищою метою людського життя. «Історія порятунку є історією всього Божого Народу, але одночасно вона протікає через життя окремих людей–особистостей»⁸. Хоча спасіння є результатом діяльності Бога, воно звернено насамперед до особистісної структури людини–буття. Крім того, реалізація спасіння обумовлена з боку людини як бажанням «співпрацювати» з Богом, так і «таємницею» особистісного буття людини. Ще задовго до Другого Ватиканського собору К. Войтила намагався «пов'язати» земну історію з догматами християнства, у першу чергу з догматом втілення. «Таємниця втілення, – писав він, – означає свого роду новий непрямий зв'язок Бога з усім створеним, у першу чергу з людиною. У цьому факті криється, по–перше, принципове визнання цінності тварного суцього, по–друге, введення їх в орбіту людських інтересів і діяльності»⁹.

Окрім Особистості Христа, людину також визначає і конститує Особистість Святого Духа. По цій причині зв'язок людської особистості із третім Лицем Трійці представлений як більш глибокий й фундаментальний. Святий Дух нерідко йменується К. Войтилою «Духом Особистості». Теолог відзначає, що в остаточному підсумку саме завдяки звертанню до нього можуть встановлюватися «мости між людською особистістю й Богом, між однією людиною й іншим, між християнином і світом. Цей дарунок згори – Святий Дух, принесений Ісусом Христом, ...повинен додати людині, сім'ям, народам і державам зовсім інший характер відносин, а саме – відносин, заснованих на любові»¹⁰. Водночас папа стверджує, що основою таких відносин любові, в яких розкриваються внутрішні глибини нашого життя, наш прихований потенціал, що має призвести до пізнання і возз'єднання з Абсолютом, є істина віри. Нагадаємо, що поняття «істина віри» Папа запозичує з філософії Томи Аквінського. Джерелом істин віри є тексти

⁷ Вейгел Дж. Свидетель надежды: Иоанн Павел II. В 2–х кн. Кн.1: Пер. с англо – М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. – 608 с., [16 л.ил.], с. 79.

⁸ Вейгел Дж. Свидетель надежды: Иоанн Павел II. В 2–х кн. Кн.1: Пер. с англо – М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. – 608 с., [16 л.ил.], с. 70.

⁹ Иоанн Павел II. Верую в Бога Отца Всемогущего Творца. – М.: Католический колледж им. св. Фомы Аквинского, 1998, с. 213.

¹⁰ Вейгел Дж. Свидетель надежды: Иоанн Павел II. В 2–х кн. Кн.1: Пер. с англо – М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. – 608 с., [16 л.ил.], с.213.

Священного Писання. На них будуються христологія і пневматологія (вчення про Святого Духа). Ця істина віри означає те, що «Святий Дух як Божественний Гість живе в душі праведної людини». На думку понтифіка, без прийняття істини віри неможливо повністю збагнути справжній смисл та цінність людського існування. Розмірковуючи над тим, що означає жити духовним життям, філософ наводить вислів апостола Павла, який питає: «Чи не знаєте ви, що ви – Божий храм, і Дух Божий у вас перебуває?» (Кор. I, 3, 16). Коментуючи цю фразу, Папа зазначає, що Святий Дух присутній і діє у всій Церкві, але його присутність і дія приймають форму конкретних відносин з людською особистістю, з душею праведної людини, в якій він мешкає і яку наповнює даром, отриманим від Христа завдяки спокуті. «Святий Дух проникає Своїм впливом у самі глибини людської душі віруючого і виливає животворящі світло і благодать»¹¹.

Особливої уваги в своїх роботах Кароль Войтила приділяє семантиці фразеологічного виразу «дар святого Духа». «Це – ключ до особистості, її внутрішнього, духовного життя, сповненого глибинного смислу і таємниці». Мислитель зазначає, що апостол Петро у промові, виголошеної в день П'ятидесятниці, закликає слухачів до покаяння і хрещення, після чого говорить: «отримаєте дар Святого Духа» (Дії 2, 38). Оскільки ап. Петро звертається до кожного з присутніх, цих слів, на думку Папи, впливає те, що дана обітниця стосується кожної хрещеної людини, яка покалася. Далі Іван Павло II розмірковує над проблемою присутності Святого Духа в людині. Це є вельми важливим аспектом теологічного персоналізму, адже без дарів Духа людина не може реалізуватися як духовна особистість, а відтак не може здійснити своє земне призначення. У Новому Завіті Божественна присутність утілюється і ототожнюється зі втіленням Слова–Логосу: Бог–Отець перебуває серед людей у своєму одвічному Сині, в його людській подобі, іпостасно з'єднаний з його Божественною природою. За допомогою цієї видимої присутності в Христі Бог готує нову присутність – невидиме, яке здійсниться з пришествям Святого Духа. Таким чином, присутність Христа серед людей відкриває шлях присутності Святого Духа, що є внутрішньою присутністю в людських серцях. Розмірковуючи над цією так до кінця й не збагненою таємницею сходження Святого Духа в людину, Войтила вказує на спадкоємність між Старим і Новим Заповітом. Сам Христос, напередодні свого відходу зі світу до Отця через розп'яття і Вознесіння, обіцяє апостолам пришествя Святого Духа: «і вблагаю Отця Я, – і Утішителя іншого дасть вам, щоб із вами повік перебував, Духа правди, у вас буде Він» (Ів. 14, 16–17). Таким чином, відмічає понтифік, виповнюється старозавітне пророцтво Єзекіїля: «І дам вам нове серце, і нового духа дам вам у ваше нутро; Вкладу всередині вас дух мій» (Єз. 36, 26–27), а відтак простежується «єдина смислова лінія» між Старим і Новим Заповітом. Але водночас, зазначає понтифік, з тексту Євангелій впливає, що присутність Святого Духа, його

¹¹ Иоанн Павел II. Верую в Бога Отца Всемогущего Творца. – М.: Католический колледж им. св. Фомы Аквинского, 1998, с. 256.

перебування в людському серці, – це плід любові: «Як хто любить Мене, той слово Моє берегтиме, і Отець Мій полюбить його, і Ми прийдемо до нього, і оселю закладемо в нього» (Ів. 14, 23). Таким чином лише благочестива поведінка, дотримання заповідей і моральних чеснот є необхідною умовою для божественної присутності в людині¹².

Спираючись на богословську традицію і перекази Отців Церкви, Войтила зазначає, що Святий Дух є творцем присутності в людині Святої Трійці, тому що Він – Особа – Любов, а внутрішня присутність може бути тільки духовною¹³. Саме через власну присутність Святий Дух дарує самого себе людській душі в тринітарній єдності. Завдяки божественній присутності люди стають «храмом Духа». Іван Павло пояснює, що саме у цій фразі ми бачимо радикальний розрив християнства із античною традицією. Адже тут людське тіло тлумачиться не як в'язниця, а як дорогоцінний посуд, де перебуває святий Дух. Саме таке розуміння, на погляд понтифіка, долає маніхейський дуалізм і призводить до освячення всієї людини в цілому. В цьому освяченні дається благодать, завдяки якій людина бере участь у тринітарному житті Бога¹⁴.

Таким чином, на думку Папи, в людині відкривається внутрішнє джерело святості, з якої бере початок життя згідно Духу, про яке написано, «ви не в тілі, а в дусі» (Рим. 8, 9). І саме в цьому є надія на воскресіння, а отже й «схатологічний вимір нашого буття», – підкреслює Папа, адже «Якщо Дух Того, Хто воскресив Ісуса з мертвих, живе в вас, то ... він оживить і ваші смертні тіла» (Рим. 10)¹⁵.

Папа вважає, що перебування Святого Духа в людині підносить її особисту гідність і надає нову цінність міжособистісним відношенням, в тому числі й тілесним. Присутність Святого Духа в житті людини освячує її життя, надає йому повноти буття. Саме тому апостол Павло закликає «не ображати Святого Духа Божого» (Еф 4, 30), бо всякий гріх противиться любові. Вслід за апостолом Папа також акцентує увагу на тому, що Святий Дух, який живе в людині як Обличчя–Любов, пробуджує в душі внутрішню потребу в любові. Важливою думкою Папи є та, що Святий Дух, який перебуває в душі людини, – це метафізичне джерело нового «внутрішнього» життя, яке є надприроднім. Що ж для К. Войтили означає повний розвиток духовного (внутрішнього) виміру людини? Йдеться про життя за «законом Духа», у відповідності до Христа–Логосу, який перемагає владу гріха і смерті, панівну над людиною з моменту першого гріхопадіння. Ось тут і виникає в житті кожного з нас прихований драматичний конфлікт між внутрішнім відчуттям добра і

¹² Иоанн Павел II. Верую в Бога Отца Всемогущего Творца. – М.: Католический колледж им. св. Фомы Аквинского, 1998, с. 126.

¹³ Папа Римский Иоанн Павел II. Личность и поступок [пер. с англ. А.М. Фроловский] // Сочинения в 2–х т. Т.1. — М., Изд-во Францисканцев, с.40.

¹⁴ Папа Римский Иоанн Павел II. Личность и поступок [пер. с англ. А.М. Фроловский] // Сочинения в 2–х т. Т.1. — М., Изд-во Францисканцев, с. 45.

¹⁵ Покликання і місія мирян. Після доктринального апостольського повчання святішого отця Івана Павла II. – Львів: Місіонер, 1998, с. 38.

схильністю до зла, між бажанням розуму служити «закону Духа» і «тиранією тіла», що віддає людину в рабство гріха. Це конфлікт між «природним» життям і «надприродним» життям, між фрагментарним і повним, збитковим і цілісним¹⁶.

Задамо собі питання: чому так багато уваги мислитель приділяє розгляду надприродного життя? На нашу думку, саме тому, щоб показати, що без надприродного виміру існування особистості в повній мірі неможливе. Якщо ми живемо виключно в рамках природного життя, за «законом тіла», то існує загроза «скатування», деградації на рівень тваринного існування, в царину інстинктів. У ситуації повної відсутності (тобто згорнутості, нерозвиненості) надприродного, зникає й специфічне людське – те, що відрізняє нас від тварин. Таким чином, на місце суб'єктності «я», де особистість виступає ініціатором дії завдяки притаманним їй структурам самопанування і самоволодіння, приходить безособова стихія природи. А це означає, що гріхи і чуттєві пристрасті починають володарювати нами. Відтак ми перестаємо бути активними суб'єктами, перетворюючись на пасивних об'єктів. І тоді вже, як пише К.Войтила, слід говорити не «я дію», а «щось відбувається в мені»¹⁷, але я не в змозі це контролювати. Якщо продовжувати цю думку далі, то у ситуації природного життя, позбавленого надприродного виміру, людина втрачає свободу. У природному існуванні (існуванні виключно за законами і примхами тіла) людина перестає бути ініціатором, вона залежна від власних пристрастей і потягу до насолод. Використовуючи біблійну метафору, особа стає «рабом гріха»¹⁸.

Виходячи з вищезазначеного, поступово викристалізовується погляд понтифіка на суть християнського життя, його прихованого смислу. Це – життя за законом Духу, а не тіла. Але для його здійснення потрібне засвоєння теологічних чеснот (віри, надії і любові) під невидимим впливом «Духа – обновителя, від якого виходить життєдайна благодать прощення і освячує разом з благодаттю все нові і нові чесноти, що становлять тканину надприродного життя»¹⁹. Відмітимо, що у цьому твердженні понтифіка відчувається вплив філософії Фоми Аквінського. На думку останнього, надприродне життя розвивається не тільки завдяки природним якостям людини – розуму, волі і почуттям, – але також за допомогою нових здібностей, посланих людині разом з благодаттю, як це роз'яснюється в «Суммі теології». Саме завдяки їм розум може припасти до Логосу²⁰.

Отже, ми встановили, що людське життя, згідно вченню Івана Павла II, слід розглядати крізь призму двох полюсів, які між собою борються

¹⁶ Папа Римський Іоанн Павел II. Личность и поступок [пер. с англ. А.М. Фроловский] // Сочинения в 2-х т. Т.1. — М., Изд-во Францисканцев, с. 113.

¹⁷ Папа Римський Іоанн Павел II. Личность и поступок [пер. с англ. А.М. Фроловский] // Сочинения в 2-х т. Т.1. — М., Изд-во Францисканцев, с.90–91.

¹⁸ Захара І. Дещо про філософські погляди Івана Павла II // Богословія. – 2000. – том 64, с.87.

¹⁹ Іоанн Павел II. Верую в Бога Отца Всемогущего Творца. – М.: Католический колледж им. св. Фомы Аквинского, 1998, с. 187.

²⁰ Папа Римський Іоанн Павел II. Личность и поступок [пер. с англ. А.М. Фроловский] // Сочинения в 2-х т. Т.1. — М., Изд-во Францисканцев, с.39.

«всередині особи», плоті та духа, життя природного і життя надприродного. Розмірковуючи над словами св. апостола Павла про «закон Духа, що дає життя в Ісусі Христі», богослов зазначає, що йдеться про закон, згідно з яким ми повинні жити, якщо хочемо вступати за Духом, здійснюючи духовні справи, а не справи плоті. Папа наголошує на тому, що існує фундаментальне протиріччя між тілом і Духом, між двома видами вчинків, думок і способів життя, що беруть від них почало: «хто ходить за тілом, думають про тілесне, а хто за Духом – про духовне. Бо думка тілесна то смерть, а думка духовна – життя та мир» (Рим. 8, 5–6).

Для позначення способу життя людини, що чинить за велінням плоті і живе в стані духовного та культурного занепаду, Войтила застосовує спеціальний термін *homo animalis*. Але такий спосіб життя, сумний і позбавлений справжньої радості, яким живуть, на жаль, більшість людей, не повинен закривати для нас зовсім іншої дійсності – життя за Духом, яке реально існує у світі і протистоїть силам зла²¹. Войтила зазначає, що справам плоті, що закривають доступ до Царства Божого, протистоять плоди Духа: «любов, радість, мир, довготерпіння, добрість, милосердя, віра, лагідність, стриманість» (Гал. 5, 22). Такі чесноти диктує віруючим «закон Духа» (Рим. 8, 2), що живе в людині і керує її внутрішнім життям.

Аналізуючи слова апостола Павла, який закликав «зміцнитися через Духа Його в чоловікові внутрішнім» (Еф. 3, 16), Іван Павло II постійно уточнює саме поняття «людина внутрішня». Розмірковуючи на ним, він зазначає, що внутрішньою є та людина, яка не задовольняється тільки зовнішнім життям, часто–густо поверхневим і незначущим, але бажає жити в «божественних глибинах», пронизаних присутністю Святого Духа²². Внутрішній людині мислитель (вслід за ап. Павлом) протиставляє «душевну» людину. Часто–густо слово «душевний» вживається в побутовому сенсі для позначення сукупності деяких, здавалося б позитивних рис характеру (емоційність, емпатія, співчутливість). Та, на думку Войтили, душевність насправді означає плотськість, закритість для духовних істин одкровення, тому що «...людина тілесна не приймає речей, що від Божого Духа, бо їй це глупота, і вона зрозуміти їх не може, бо вони розуміються тільки духовно» (1 Кор. 2, 13–14).

Католицька церква, осмислюючи таємницю людини, особливо вдивляється в постать Ісуса Христа й містерію Спасіння, де людська екзистенція вписана з особливою силою правди й любові. Оскільки Месія «з'єднався в певному сенсі з кожною людиною», то всі представники людського роду беруть участь у тій найвищій місії та служінні. Іван Павло II писав: «людина є і завжди буде щоденною «дорогою» церкви»²³. Без цієї

²¹ Папа Римський Іоанн Павел II. Личность и поступок [пер. с англ. А.М. Фроловский] // Сочинения в 2–х т. Т.1. — М., Изд-во Францисканцев, с.126.

²² Захара І. Дещо про філософські погляди Івана Павла II // Богослов'я. – 2000. – том 64, с.165.

²³ Joannes Paulus P. P. II. Redemptor hominis // http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents.

поваги до гідності людини не можливо проголошувати науку любові й правди. Тому кожен християнин має своїм обов'язком захищати кожне життя в ім'я Бога

Отже, філософська спадщина папи Івана Павла II зорієнтована на гуманістичну спрямованість, він визнавав особистість первинною творчою реальністю і вищою цінністю буття, втілюючи і утверджуючи свої філософські ідеї та погляди протягом свого життя та духовної діяльності. Інтегральними властивостями людини, котрі виділяє понтифік виступають свобода (однак відповідальна), трансцендентність (зокрема, причетність до божественності Пресвятої Трійці через таємницю Втілення Сина Божого), комунікативність (стосунки як з Богом, так і з іншими людьми); онтологічною рисою є концепція дару. Особливо наголошується на цінності кожної особистості, на необхідності захисту життя у всіх його виявах від тоталітарних політичних режимів та неприпустимих наукових досліджень. У цьому процесі вельми важлива роль належить освіті та вихованню молодого покоління, поглинутого ментальністю неонарцисизму. Такий виклик вимагає сміливості та витривалості, адже мова йде про майбутнє України й світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вейгел Дж. Свидетель надежды: Иоанн Павел II. В 2-х кн. Кн.1: Пер. с англо – М.: ООО «Издательство АСТ», 2001. – 608 с., [16 л.ил.]
2. Войтила Кароль. Людина, пастор, поет: [Вибрані поезії]: Пер. С. О. Шевченка / Упоряд. В. Смаща та С. Шевченка. – Львів: Каменяр, 2001. – 198с.
3. Захара І. Дещо про філософські погляди Івана Павла II // Богословія. – 2000. – том 64. – с.159–166.
4. Иоанн Павел II. Верую в Бога Отца Всемогушего Творца. – М.: Католический колледж им. св. Фомы Аквинского, 1998 – 380 с.
5. Папа Римский Иоанн Павел II. Личность и поступок [пер. с англ. А.М. Фроловский] // Сочинения в 2-х т. Т.1. — М., Изд-во Францисканцев. — 2001.
6. Покликання і місія мирян. Після доктринальне апостольське повчання святішого отця Івана Павла II. – Львів: Місіонер, 1998. – 154с.
7. Joannes Paulus P. P. II. Redemptor hominis // http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents.

REFERENCES

1. Veihel Dzh. Svydetel nadezhdy: Yoann Pavel II. V 2-kh kn. Kn.1: Per. s anhliu – M.: ООО «Yzdatelstvo AST», 2001. – 608 s., [16 l.yl.]
2. Voityla Karol. Liudyna, pastor, poet: [Vybrani poezii]: Per. S. O. Shevchenka / Uporiad. V. Smashcha ta S. Shevchenka. – Lviv: Kameniar, 2001. – 198 s.
3. Zakhara I. Deshcho pro filosofski pohliady Ivana Pavla II // Bohosloviia. – 2000. – tom 64. – s.159–166.
4. Yoann Pavel II. Veruiu v Boha Ottsa Vsemohushcheho Tvortsa. – M.: Katolycheskyi kolledzh ym. sv. Fomy Akvynskoho, 1998 – 380 s.
5. Papa Rymskyi Yoann Pavel II. Lychnost y postupok [per. s anhl. A. M. Frolovskyi] // Sochyenyia v 2-kh t. T.1. — M., Yzd-vo Frantsyskantsev. — 2001.
6. Poklykannia i misiia myrian. Pislia doktrynalne apostolske povchannia sviatishoho ottsia Ivana Pavla II. – Lviv: Misioner, 1998. – 154 s.

Науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Добрий Пастир». Богослов'я. Філософія. Історія. 2021. Вип. 16.

7. Joannes Paulus P. P. II. Redemptor hominis // http://www.vatican.va/holy_father/john_paul_ii/encyclicals/documents.

Стаття надійшла до редакції: 14.10.2021